

У 1815 р. Наполеон повернувся у Францію. Бернадот відмовився вступати в антифранцузьку коаліцію. Він був упевнений, що династія Бурбонів втратила владу назавжди. Часто Карл XIV говорив до своїх підданих: “Наполеон – найбільший полководець усіх часів, найвеличніша людина з усіх, які коли-небудь жили на землі, могутніший, ніж Ганнібал, Цезар і навіть Мойсей” [3].

Зближення Бернадота із Росією, а також попередні конфлікти не можна назвати зрадою Франції. Цими діями він здобував певну самостійність у своїх рішеннях. Конфлікти між Наполеоном і Бернадотом були зумовлені тим, що вони були амбітними особами, які не бажали слухати інших. Бонапарт вважав, що його накази мають бути виконані, проте Бернадот, не зважаючи на повагу до імператора, не бажав, щоб ним хтось керував. Це й породжувало конфліктні ситуації, які призвели до військового протистояння між Францією і Швецією.

Таким чином, конфлікти між Наполеоном і Бернадотом були конкуренцією за визнання. Наполеон, розуміючи, що його конкурент також здібний полководець, намагався послабити вплив Бернадота на армію. Часто Наполеон стверджував, що Бернадот є найгіршим маршалом, знаючи, що це не так [8]. Жан-Батист своїми діями намагався здобути визнання для себе та армії, а також, власне, для Бонапарта. Ці конфлікти переросли в те, що Наполеон прагнув віддалити від себе маршала, а той погодився на від'їзд у Швецію.

Нині Швеція – конституційна монархія із розвиненою промисловістю, рівнем життя, освітою та наукою. З 1973 р. країною править Карл XVI Густав – представник династії Бернадотів, яка є найтривалішою правлячою династією у Швеції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вейбуль Й. Краткая история Швеции / Йорген Вейбуль. / Пер. с швед. Н. Валлениуса. – Стокгольм: Шведский ин-т совместно с изд-вом "Бра Бэккер, 1994. – 152 с.
2. Григорьев Б. Н. Бернадот / Борис Николаевич Григорьев. – Москва: Вече, 2013. – 480 с. – (Великие исторические персоны).
3. Захаров С. Маршалы Наполеона. Маршал Бернадот [Електронний ресурс] / Сергей Захаров // Адьютант!. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://adjudant.ru/fr-march/bernadotte.htm>
4. Лависс Э. История XIX века. Том 2. / Э. Лависс, А. Рамбо. / Под ред. Е. В. Тарле. – Москва: Государственное социально-экономическое издание, 1938. – 363 с.
5. Манфред А. З. Наполеон Бонапарт. Четвертое издание / Альберт Захарович Манфред. – Москва: Мысль, 1987. – 735 с.
6. Мелин Я. История Швеции / Я. Мелин, А. Юханссон, С. Хеденборг. / Пер. с швед. – Москва: Весь Мир, 2002. – 400 с.
7. Монархи Европы: Судьбы династий / За ред. Н. В. Попова. – Москва: ТЕРРА, 1997. – 624 с.
8. Нерсесов Я. Н. Маршалы Наполеона Бонапарта / Яков Николаевич Нерсесов. – Москва: Аванта+, 2012. – 239 с.
9. Рудычева И. А. Загадки истории. Маршалы и сподвижники Наполеона / И. А. Рудычева, В. М. Складенко, В. В. Сядро. – Харків: Фолио, 2017. – 420 с.
10. Сидорчик А. Дальновидный Бернадот. История человека, который ввремя предал Наполеона [Електронний ресурс] / Андрей Сидорчик. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.aif.ru/society/history/dalnovidnyy_bernadot_istoriya_cheloveka_kotoryy_vovremya_predal_napoleona
11. Складенко В. М. 50 знаменитых царственных династий / В. М. Складенко, Я. А. Батий, Н. И. Воложжина, М. А. Панкова. – Харків: Фолио, 2007. – 520 с.
12. Стаффан С. Династия Бернадотов: короли, принцы и прочие... / Скотт Стаффан. – Москва: ЛомоносовЪ, 2011. – 408 с.
13. Толмачёв С. Бернадот: француз на престоле Швеции [Електронний ресурс] / Сергей Толмачёв // 5 республика. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://scandinews.fi/society/story/3081-bernadot-francuz-na-prestole-shveczii>

Киданюк В.

Науковий керівник – доцент Григорук Н. А.

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ

Історична доля розпорядилась так, що українці розсіялися по багатьох країнах світу. Українська діаспора, тобто українське населення, що живе поза етнічною територією –

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

становить понад 10 млн. чол. із загальної кількості понад 40 млн. українців. Приблизно 6 млн. українців мешкають у державах СНД, понад 4 млн. – у зарубіжних країнах.

Мета: Проінформувати про особливості й причини еміграції українців та продемонструвати статистичні дані у Західному регіоні.

Різні причини змушували українців залишати свою рідну землю і переїжджати в далекі чужі землі. І в Наддніпрянській і в Західній Україні це було передусім тяжке соціально-економічне становище селянства і робітників: безземелля і малоземелля, брак вільних земель, перенаселеність і подрібнення селянських земельних наділів, надлишок робочих рук, непосильні податки, велика заборгованість, низька заробітна плата робітників зумовлювали зубожіння, розорення й занепад селянських господарств і змушували селян і частину робітників шукати вихід із злиднів у еміграції в пошуках вільних земель і кращого життя.

До еміграції підштовхували й політичні причини: національне гноблення з боку австро-угорських і царських властей, дискримінація щодо українців, переслідування; арешти, ув'язнення. Певну роль відігравали й релігійні мотиви, утиски і переслідування віруючих різних відгалужень католицької і православної церков, а також прагнення уникнути обтяжливої військової служби.

У різні історичні періоди кількість українців за межами України коливалася. Сьогодні вона визначається дослідниками цифрою від 12 до 20 млн. Українську еміграцію традиційно прийнято поділяти на 4 основні хвилі, хоча останнім часом пропонується й виокремлення п'ятої хвилі [1, с. 23].

Масова еміграція українців у західні країни розпочалася наприкінці XIX ст. Українці виїздили переважно до Північної та Південної Америки. Західна українська діаспора поповнювалася передусім за рахунок населення тих територій, які до Першої світової війни входили до складу Австро-Угорщини, а після війни відійшли до Польщі, Чехословаччини, Румунії [2, с. 16].

Кількість українців у Західному регіоні світу за останнім переписом населення [3].

Країна	Загальна кількість населення млн	Кількість українців млн	Кількість українців %
Канада	35,16	1,25	3,56
США	318,9	0,68	0,21
Аргентина	41,45	0,3	0,72
Румунія	19,26	0,052	0,27
Польща	38,53	0,049	0,13

Найбільша кількість українців у Західному регіоні розселилася у США, Канаді, Аргентині, Бразилії, Парагваї та Уругваї, Чилі, Австралії, Румунії, Польщі, Італії, Великій Британії, ФРН, Франції, Сербії і Чорногорії, Боснії і Герцеговині, Хорватії та Болгарії. Оскільки у Західній українській діаспорі виділяють п'ять країн із найбільшою чисельністю українців, зокрема Канаду, США, Аргентину, Румунію та Польщу, доречно продемонструвати статистичні дані саме по цих країнах. У Таблиці наведено статистичні дані останнього перепису населення у зазначених країнах, адже зміна кількості українців із року в рік є досить незначною. Згідно з даними, у Західному регіоні найбільшою за чисельністю осіб є українська діаспора в Канаді. Згідно з останнім переписом населення, там проживає близько 1 251 170 українців, серед усіх етнічних груп українська є дев'ятою за чисельністю моноетнічною групою [3]. Причому у 300 590 з них обоє батьків є українцями, а у 908 495 – один із батьків. Українці становлять 3,56% від загального населення країни. За провінціями та територіями Канади проживання осіб української національності розподілено так: Онтаріо – 336 355 осіб (міста Торонто, Лондон, Гамільтон, Оттава, Ошава, Тандер Бей, Садбері, Бредфордт); Альберта – 332 180 осіб (Едмонтон, Калгарі, Вегревіль, Лейтбрідж); Британська Колумбія – 197 450 осіб (Вікторія, Келовна, Вернон); Манітоба – 167 175 осіб (Вінніпег); Саскачеван – 129 265 осіб (Саскатун, Ріджайна, Йорктон); Квебек – 31 955 осіб (Монреаль); Нова Скотія – 7 500 осіб; Нью Брансвік – 2 455 осіб; Юкон – 1 620 осіб; Північно-західні території – 1 445 осіб;

Ньюфаундленд і Лабрадор – 945 осіб; Принс Айленд – 780 осіб [3]. Другою за чисельністю є українська діаспора у США. Згідно з даними Головного управління економіки і статистики, за останнім переписом населення на території США проживає 681 тис. осіб, що становить 0,21% від усього населення [4]. За оціночними неофіційними даними більшості діаспорних джерел, у США мешкає близько 1,5–2 млн. українців. Найчисельніші групи етнічних українців проживають у штатах: Нью-Йорк (131 391), Пенсильванія (112 542), Каліфорнія (91 179), Нью-Джерсі (69 049), Флорида (47 946), Іллінойс (47 246), Вашингтон (46 523), Огайо (45 121) та Мічиган (40 292). В одинадцяти штатах українське населення нараховує від 10 до 25 тис. осіб., а в 27 штатах – від 1 до 10 тис. осіб. Найменше заселеними українцями штатами є Південна Дакота (931), Міссісіпі (756) та Вайомінг (453). Найбільш динамічний приріст українського населення за останнє десятиріччя у США спостерігається у штатах Каліфорнія, Флорида, Вашингтон, Айова, Кентуккі, Теннесі та столичному окрузі Колумбія. Третє місце у світі за кількістю українців займає Аргентина. Нині, за експертними оцінками, там проживають близько 300 тис. етнічних українців. Основна частина етнічних українців мешкає у столиці та провінції Буенос-Айрес (більше 100 тис. осіб), а також у провінції Місьйонес на півночі країни (близько 130 тис. осіб). Місцями компактного проживання є також провінції Чако (30 тис.), Кордоба (15 тис.), Мендоса (10 тис.), Формоса (6 тис.), Ріо-Негро (3 тис.) і Коррієнтес (3 тис. осіб) [5]. У Європі найбільша кількість українців проживає у Румунії. Згідно з даними останнього перепису населення, на її території проживають 51,7 тис. етнічних українців (за альтернативними підрахунками Союзу українців Румунії, українська громада країни налічує понад 200 тис. осіб). Переважна більшість етнічних українців Румунії є автохтонним населенням, яке компактно проживає у прикордонних з Україною повітах, що свого часу частково входили до складу ранньосередньовічної держави Київська Русь та Галицько-Волинського князівства. На сучасному етапі компактно українська громада проживає в північному регіоні Румунії (повіти Марамуреш та Сату Марє), який межує із Закарпаттям, – понад 36 тис. осіб, Південній Буковині у північно-східному регіоні (повіти Сучава та Ботошань), що межує з Чернівецькою областю – приблизно 10 тис. осіб, Банаті у західному регіоні (повіти Тіміш та Караш Северін) – приблизно 10 тис. осіб, Добруджі у південно-східному регіоні (повіти Тульча та Галац) – приблизно 1,5 тис. осіб. Решта етнічних українців проживають дисперсно по всій території країни. Другою за кількістю українців у Європі є Польща. Згідно з останнім загальним переписом населення, кількість громадян Польщі, які задекларували свою приналежність до української національності, становить 49 тис. осіб, лемками визнали себе 10 тис. осіб. Територіально українська меншина розташована переважно і північних і західних регіонах країни. У Вармінсько-Мазурському воєводстві із центром у м. Ольштин проживає найбільша кількість етнічних українців – понад 12 тис. осіб. У Дольношльонзькому (м. Вроцлав) – понад 3 500 осіб, Західно-Поморському (м. Щецін) – майже 3 000 осіб, Підкарпатському (м. Жешув) – понад 2 500 осіб, Поморському (м. Гданськ) – приблизно 2 000 осіб, Малопольському (м. Краків) – майже 2 000 осіб, Підляському (м. Бялисток) – приблизно 1 500 осіб [7].

Аналізуючи статистичні дані щодо частки українського населення у зарубіжних країнах можна з'ясувати, що українці густо населяють Західний регіон світу, зокрема до п'ятірки країн із найбільшою кількістю українців відносять Канаду, США, Аргентину, Румунію та Польщу.

Можна визначити таку ієрархію причин, що зумовлюють міграцію сьогодні:

- Поліпшення житлових умов, придбання автомобіля або інших товарів тривалого вжитку;
- Задоволення поточних життєвих потреб – харчування, придбання необхідних товарів повсякденного вжитку;
- Накопичення коштів для оплати навчання дітей у ВНЗ;
- Накопичення стартового капіталу для створення власного бізнесу або розвитку своєї справи;
- Виробнича необхідність (бажання працювати за фахом чи освітою, яким не змогли знайти застосування в Україні);
- Мотиви нематеріального характеру (побачити світ, здобути певні трудові навички, поліпшити знання мови тощо).

Головними причинами міграції були і залишаються економічні чинники. Якщо на початку 90-х років ХХ ст. виїзди на заробітки зумовлювалися банкрутством підприємств, затримками з виплатою заробітної плати, безробіттям, то сьогодні їхня мета найчастіше – підвищення добробуту, фінансування навчання тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ясь О.В. Еміграція українського населення // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2005. 672 с.
2. Лановик Б.Д., Траф'як М.В., Матейко Р.М., Матисякевич З.М. Українська еміграція від минувшини до сьогодення. – Тернопіль: Чарівниця, 1999. 345 с .
3. Національний склад населення країн світу 2011 р. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/population>.
4. Українці у США. URL: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/ukrainians-in-us>
5. Українці в Аргентині. URL: <http://argentina.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ar/ukrainians-in-ar>.
6. Українці у Румунії. URL: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/ukrainians-in-ro>.
7. Українці у Польщі. URL: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/ukrainians-in-pl>

Мельничук Н.

Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.

ПОЛЬСЬКОГО-РАДЯНСЬКА ВІЙНА 1939 РОКУ І ТЕРНОПІЛЬЩИНА

Польсько-радянська війна між Польською республікою і Українською Народною Республікою, з одного боку, і РСФРР з другого, у квітні-жовтні 1920 року була спробою радянської армії прорватися через Польську республіку до Німецької держави, щоб захопити її та звідти понести соціалістичну революцію по всьому світу.

Метою статті є висвітлення та аналіз подій, які відбувалися на території Тернопільської області в період Польсько-радянської війни 1939 року.

У вересні 1939 року через загострення ситуації у східних районах Європи радянське командування вирішило посилити чисельний склад гарнізонів на західних кордонах СРСР. 2 вересня на радянсько-польському кордоні влада СРСР увела "режим посиленої охорони". Оперативна розвідка прикордонників КОВО відстежувала ситуацію, і вже 4 вересня мали узагальнені дані про дії органів польської влади в районах, прилеглих до кордону. Зафіксовано проведення мобілізації резервістів, наплив біженців із заходу країни, посилення поліцейського режиму [3].

6 вересня 1939 р. штаби західних і центральних округів отримали директиву наркома оборони про Великі навчальні збори (ВНЗ). Так була зашифрована прихована мобілізація.

17 вересня 1939 р. Червона армія перейшла державний кордон із мотивом "визвольної боротьби, початої пригнобленими народами Західної України і Західної Білорусії при підтримці радянського народу і його Червоної Армії". Після переходу державного кордону трьома оперативним групам до кінця наступного дня з маршу було наказано – шепетівській (під командуванням І. Советнікова) через Рівне оволодіти Луцьком, волочиській (під командуванням Ф. Голікова) через Тернопіль зайняти Перемишляни (впритул наблизитися до Львова), кам'янець-подільській (під командуванням І. Тюленева) через Чортків вийти до Станіслава (нині Івано-Франківськ) [4].

Армійська група Ф. Голікова налічувала 5 стрілецьких, 3 кавалерійські дивізії і три танкові бригади. Першим етапом стало захоплення мостів у Підволочиську, яке запланував штаб командира корпусу. Для цього був сформований загін під керівництвом капітана Мікля: батальйон 136-го стрілецького полку, взвод полкової артилерії з батареї ПТГ і взвод станкових кулеметів. Для знешкодження польського прикордонного поста залучили спец-групу з восьми прикордонників Волочиського загону.

Дивізія Я. Шарабурко мала підійти до Тернополя через Збараж. Але замість того, щоби вийти на північно-східну околицю міста, 5-та кавдивізія підійшла до Тернополя з південного заходу [6].